

Ľudové rozprávky 8 (Ako išlo vajce na vandrovku, Dlhý, široký a bystrozraký) :

Ako išlo vajce na vandrovku

Zunovalo sa vajcu na polici ležať. Urobilo: kotúl! - a pustilo sa do sveta. Ide, ide - dáva pozor na skaly a jamy. O skalu by sa roztrepalo, z jamy by sa nedostalo. Ide, ide - stretne raka. "Kdeže ideš?" rečie vajce. „A ty že kde?“ rečie rak. „Idem na vandrovku!“ „A keď je tak, pôjdem s tebou!“ Boli teda dvaja. Hneď sa im šlo veselšie. Pustili sa aj do spevu. Idú, idú - stretnú kačku. „Kdeže ideš?“ opýta sa vajce. „A vy že kde?“ opýta sa kačka. „Ideme na vandrovku!“ „A keď je tak, pôjdem s vami!“ No, už boli traja. Do tretice všetko dobré. Idú, idú - stretnú moriaka. „Kdeže ideš?“ rečie vajce. „A vy že kde?“ rečie moriak. „Ideme na vandrovku. Hybaj aj ty s nami!“ „Dobre, pôjdem!“ pristal moriak. A už boli štyria. Idú, idú - stretnú koňa. „Kdeže ideš?“ rečie vajce. „A vy že kde?“ rečie kôň. „Ideme na vandrovku. Hybaj aj ty s nami!“ „Dobre, pôjdem!“ pristal kôň. Už boli piati. Piatí dobrí kamaráti. Idú, idú - stretnú vola. „Kdeže ideš?“ rečie vajce. „A vy že kde?“ rečie vôl. „Ideme na vandrovku. Malá hriba pýta viac: poď s nami aj ty!“ „Dobre, pôjdem!“ pristal vôl. Už boli šiesti. Idú, stretnú kohúta. „Kdeže ideš?“ rečie vajce. „Ba vy kde toľkí?“ rečie kohút. „Ideme na vandrovku. Poď, bude nás sedem!“ „Keď sedem, tak sedem!“ povie kohút a pridal sa k nim. Vandrovali siedmi tovariši, vandrovali, až ich mrklo - a oni v tmavej hore! Chodník sa stratil, nevedeli, čo si počať. Hore pusto - dolu pusto, kde sa tu uchýliť? A boli aj hrozne hladní! No keď nik nevedel rady, pohlo vajce rozumom. „Vyleť na smrek,“ povie kohútovi. „Poobzeraj sa a povedz, čo uvidíš!“ Vyletel kohút na vysoký strom. Dáva sa, obzerá - nič! No odrazu len radostne zatrepoce krídlami: „Kikirikí! Svetlo vidím, svetlo!“ A naozaj. Ďaleko v tme žiari malý oblôčik. „Leť v tú stranu, kde je svetlo,“ káže vajce. „My pôjdeme za tebou.“ Kohút sa pustil v tú stranu, ukazuje cestu. Továriši idú za ním ani na hotové. Na veľa putovania prišli na polianku. Na polianke stojí malá chyžka. Tu povie vajce koňovi: „Zabúchajte na dvere!“ Kôň zabúcha, z chyžky vyjde stará tetka: „Čo tu chcete?“ okríkne ich. „Už aj choďte preč! Len čo sa moji chlapci vrátia, zomelú vás na kašu!“ „Ech, zomelú, nezomelú,“ vraví vajce, „čo ťa po tom! Len nám, siedmim tovarišom, daj jesť, daj piť, daj nocľah!“ „Ba ešte čo!“ povie tetka. „Ja takým skaderuka-skadenocho pozbieraným ošklbancom nič nedám!“ Ale vajce rozkázalo volovi: „Naber zlú tetku na rohy a zanes do hory!“ Vôl nabral zlú tetku na rohy, zanesol do hory a zhodil do jamy. Potom sa vrátil do chyžky. Zatiaľ šiesti tovariši vošli do izby. Našli tam stôl prestretý pre siedmich. Na stole variva a pečiva, koľko sa komu len ráčilo! Bývali tam siedmi zbojníci a práve ich tetka čakala s parádnou večerou. Ešte naši tovariši ani nezasadli k stolu, už bolo čuť taký huk a lom, až hora prašťala. To zbojníci prichádzali. Čo tu robiť? Dobrá rada hodna groš. Vajce ju zas vedelo: „Ty vyleť na žrdku!“ šeplo chytrý kohútovi. „Ty si staň v izbe za dvere!“ šeplo chytrý koňovi. „Ty vyleť na pec!“ šeplo chytrý moriakovi. „Ty sadni pod lavicu!“ šeplo chytrý kačke. „Ty zalez do kanvy!“ šeplo chytrý rakovi. „A ja?“ samo si vajce povedalo, „ja sa vryjem do popola.“ Tak sa všetci skryli, svetlo vyhasilo - a čakali. Dôjdu zbojníci ku chyžke, a svetla v nej nevidia. „Čože sa porobilo?“ vravia. „Veď vari nám tetka nezaspala?“ Najväčší z nich povie: Ták, ták, ták! „Hneď ta nazriem, čo je! Len chvíľu počkajte, aby ste tie nazbýjané veci na hrbu nestrepali!“ A pobral sa dnu. Vojde do pitvora. Tu ho vezme vôl na rohy a bác ho cez otvorené dvere do izby! Tam hneď spoza dverí buchne ho kôň kopytom. „Ej, káže je toto skaza! Počkaj, hneď ti posvietim do očí!“ rečie zbojník a skočí k pahrebe, že svetlo roznieti. Rozhrnie pahrebu, začne fúkať. Tu žeravý uhlík pripečuje vajce a ono: fúk! Puklo a nafúkalo zbojníkovi plnú tvár horúceho popola. Ako podstrelený skočí zbojník ku kanve umyť si oči i tvár. Ale ako načrie rukou, chmat mu rak prsty do štipcov! Mykne zbojník rukou, prevrhne kanvu, urobí veľký hurt. Na ten hurt zatrepo kačka krídlami a zatakoce: Moriak zahrmoce na peci lopatami, kýva hlavou a zahudruje: „Hudri-hudri!“ Kôň ešte len teraz búšil chlapa zadnými nohami do chrbta, že ten hneď vyletel do pitvora. Tam ho zase vôl nabral na rohy a vyšmaril na dvor. K tomu kohút na žrdke sa celým hrdlom ozýva: „Kikirikí! Kokoré!“ Došliapaný, doráňaný zbojník doletí ako bez duše ku kamarátom. „Ká skaza sa to tam robí?“ opytujú sa ho. A on ledva dych popadá, čo tak sype zo seba: „Ťáj, je tam zle-nedobre! Chcel som sa len na prstoch prikradnúť, a oni ma sami strčili medzi seba. Ako si chcem roznietiť, aby som aspoň videl - fúk! vybúšil mi spod komína puškár rovno do tváre. Siahnem rukou do kanvy, že si oči vymyjem, tam krajčír s nožnicami - a šmyk! Dobre mi prsty neodstrihol. Medzi lavicami tkáč rozohnal krosná, treskol ma člnkom po hlave a volal: „Tak, tak!“ Na peci pekár chystal na mňa lopaty a dudral: „Udri, udri!“ Spoza dverí vyskočil čižmár, vybúchal ma kopytom a vysotil do pitvora. Tu šelma

sedliak vzal na mňa železné vidly a vyhodil ma na dvor. Šťastie moje, že som sa nedal vyhodiť na žrdku. Tam už ako na hotovej šibenici čakal na mňa kat a volal: „Sem s ním! Sem hore!“ Nečakali zbojníci, kým by sa to všetko na nich vyhrnulo z chalupy! Pobrali tí nohy na plecía a hybaj! Nechali tam všetko, aj čo kedy nazbýjali. Ale naši tovariši a sedmorí majstri si potom zasadli k stolu. Hostina bola hotová. Jedli, pili, hodovali - a pod strechou nocovali. Len vajce sa necítilo dobre. Nechcelo sa mu už ďalej, a tak na druhý deň bolo po vandrovke.

Dlhý, široký a bystrozraký

Bolo to za oných čias, keď mačky črievice nosili, žaby v čepcoch chodili, somáre ostrohami po uliciach štrngali, zajace naháňali psom. Vtedy žil v jednej krajine kráľ a mal utešenú a veľmi bystrú dcéru. Prichodili k nej na vohľady kniežatá a králi z ďalekých krajín, ale ona nechcela ani jedného, až napokon oznámila, že si vezme iba toho, kto dokáže tri noci pri nej bdiť a nedovolí jej ujsť. Chýr sa rozniesol široko-ďaleko a prichodili kniežatá i králi, aby si ju zaslúžili, ale nikto ju neustriehol a každý za svoju smelosť životom zaplatil. Povešť o princeznej sa dostala ďaleko, až za hranice do kráľovského hradu, do uší mladého kráľoviča Mateja, šuhaja pekného ako jeleň a bystrého ako sokol. Keď Matej počul o krásnej princeznej, vyskočil na rovné nohy, že pôjde k nej strážiť. Darmo mu otec zabraňoval, darmo prosil, zakazoval, Matej si nedal vôľu zlomiť, a napokon ho otec predsa pustil. Kráľovič Matej si nabral peňazí, ostrú šabľu si o bok pripäl a sám sa pustil do sveta skúsiť šťastie. Na druhý deň postretol na hradskej človeka. Vliekol sa akosi mrzutý z nohy na nohu. Matej sa k nemu pridal a opýtal sa ho, kam ide. - Do sveta šťastie skúsiť, - odpovedal pocestný. - Akéhože si remesla? - dozvedal sa Matej. - Remeslo nemám, ale viem, čo nikto nevie. Som Široký a viem brucho tak rozťahnuť, že sa v ňom celá čata vojska skryje. - Sotva to dopovedal, tak sa rozšíril, že mu hradská nestačila. - Nuž, veru si chlap! A či by si nešiel so mnou, i ja idem do sveta šťastie skúsiť? - opýtal sa Matej, lebo sa mu ten človek zapáčil. - Prečo by som nešiel? Pôjdem, - odpovedal Široký a šli ďalej. Postretli o kus ďalej vyzlabnutého človeka, dlhého ako hrada. - Kdeže ideš, kamarát? - opýtal sa ho Matej. - Do sveta, - odpovedal pocestný. - A akého si remesla? - Remeslo nemám, ale viem, čo nikto nevie. Ja som Dlhý, viem sa vytiahnuť do oblakov a keď idem, na každý krok míľu cesty prejdem, odpovedal pocestný a hneď sa začal vyťahovať. Vytiahol sa po samé oblaky a sotva krok spravil, míľu prešiel. - No, veru si chlap, - zvolal Matej, - či by si nešiel s nami? - Prečo by som nešiel? Veru pôjdem, - odpovedal Dlhý a šli ďalej. Prišli pod horu a tam videli človeka ukladať drevo do hranice. Pridali sa k nemu a Matej sa ho opýtal, kto je a načo mu je to drevo. - Som Bystrozraký a to drevo si kladiem na oheň! - odpovedal pocestný a uprel oči na drevo. O chvíľočku od žiary jeho očí vzbĺkla hranica plameňom. - No, veru si chlap! A či by si nešiel s nami do sveta šťastie skúsiť? - Ech, veru pôjdem, - odpovedal Bystrozraký a pridal sa k ostatným. Matej bol rád, že našiel takých tovarišov, a preto ich cestou dobre choval, iba Širokého nasýtiť nemohol. Po niekoľkých dňoch prišli do mesta, kde bývala krásna princezná. Tu prezradil Matej svojim druhom, čo chce spraviť, a nahováral ich, aby mu pomohli, že sa im dobre odmení, keby sa im podarilo princeznú dostať. Všetci traja mu ochotne slúbili svoju pomoc. Kúpil im pekné šaty a keď ich zaodel, šiel s nimi do zámku ohľásiť sa kráľovi, že chce so svojimi sluhami tri dni princeznú strážiť. Ale neprezradil, kto je. Kráľ ho privítal a keď vypočul jeho žiadosť, riekol: - No, ale si to dobre rozvážte, lebo ak vám princezná zuteká, budete všetci štyria o hlavu kratší. - Zuteká-nezuteká, už len budeme strážiť, - odpovedal Matej. - No dobre, keď tak chcete, zavediem vás k svojej dcére, - povedal kráľ a potmehúdsy sa usmievajúc, viedol ich do princeznej spálne. Matej div oči nenechal na krásnej kráľovskej dcére a ona tiež naradovaná vítala švárneho šuhaja. Keď kráľ odišiel, ľahol si Široký krížom cez prah, Dlhý a Bystrozraký si sadli k obloku, Matej si sadol ku krásnej princeznej, dal sa s ňou do reči a pritom pozoroval každý jej pohyb. Sedela ticho a po malej chvíli povedala: - Len čo si na chvíľu oči oklamem! - sadla si na posteľ a zadriemala. Keď Matej videl, že drieme, oprel si lakeť o stôl, hlavu o dľaň a o chvíľu sa i jemu oči zatvárali. Aj Bystrozraký a Dlhý zaspali a Široký vo dverách chrápal, akoby orechy presýpal. Sotva to spozorovala princezná, ktorá sa iba tvárila, že spí, premenila sa na červené jabĺčko, prešmykla sa Širokému pod uchom, kotúlala sa zo zámku na dvor a zo dvora ďalej. Vtom sa prebudil Matej a keď nevidel princeznú, zavolał chytro tovarišov, že je princezná preč. Bystrozraký vystrčil hlavu z obloka. Zrak mal nielen páľčivý, ale i bystrý, nuž hneď videl červené jabĺčko kotúľať sa ďaleko od zámku po zelenej lúke. Ukázal ho Dlhému, ten sa z obloka natiahol, zdvihol jabĺčko, vtiahol ho zas do izby a podal ho Matejovi. Kým ho Matej chytil, na princeznú sa mu premenilo. Ráno, keď kráľ vošiel do izby, nemálo sa čudoval, že vidí princeznú pri

Matejovi sedieť. Nebolo mu to milé, ale čo mal robiť? Iba mlčať a mládencov ešte i pohostiť. Nebola to veru maličkosť, lebo Široký zjedol na posedenie dva voľy, štyri okovy vína vypil a ešte bol hladný a smädný a vždy pojedol ešte aj trocha kamenia, aby sa dosýta najedol. Na druhý večer sa vrátil Matej so svojimi tovarišmi do princeznej izby, ale kráľ dcéru potajomky napomenul, aby bola šikovnejšia a nedala sa chytiť. Ako prvú noc, tak i druhú si tovariši ľahli, Široký pred dvere, Bystrozraký a Dlhý k obloku a Matej si sadol ku krásnej princeznej. Prijemne sa spolu zabávali dlho do noci a kráľovič z nej oka nespustil - no nespozoroval nič podozrivého. Okolo polnoci vraví princezná: - Len čo si zamak oči oklamem, - sadla si na lôžko a zadriemala. Matej zmlkol a vidiac, že princezná podriemkava, oprel si lakeť o stôl, hlavu o dlaň a o chvíľu aj jemu viečka oťaželi. Sotva princezná spozorovala, že Matej i jeho pomocníci pospali, premenila sa na holubičku a vyletela oblokom, ale krídelkom sa obtrela o Dlhého šticu a ten sa hneď zobudil. Ale nebol by holubičku chytil, lebo ju nevidel, keby nie Bystrozrakého. Ten hneď po nej jastril bystrým okom a ako mu do oka padla, pustil na ňu takú žiaru, že jej krídelká klesli a nič iné jej neostávalo, ako na strom si sadnúť. V tom sa Dlhý načiahol, chytil ju a podával Matejovi, ktorý sa práve zobudil. Kým ju Matej chytil, na princeznú sa premenila. Ak sa kráľ čudoval už prvé ráno, čudoval sa na druhé ráno ešte väčšmi, keď videl princeznú pri Matejovi sedieť. Ale čože! Prichodilo mu mlčať, keď už tak bolo, a nachovať hostí i na druhý deň. Keď prišla tretia noc, dohovárал kráľ dcére, aby pohla rozumom a od tých obyčajných mládencov sa nedala prekabátiť. Aj Matej napomínal svojich pomocníkov, keď šli večer k princeznej: - Nože mi dnes dobrý pozor dajte, bračekovci, lebo keď nám to pekné dievča zuteká, viete, že budeme zajtra všetci štyria o hlavu kratší! - Neboj sa, veď my ju ustriehneme, - ubezpečovali ho kamaráti. Keď vošli k princeznej, každý šiel na svoje zvyčajné miesto a Matej si sadol k nej. Veď on najradšej pri nej bol a s ňou sa zabával. Bol by rád i naveky s ňou, keby mu vždy neutiekla. „No, ale ju ustriehnem a potom bude moja,“ pomyslel si a pevne si zaumienil, že nezaspí. O polnoci princeznej vraj už spánok na oči sadal, nič už nepovedala, iba si tíško ľahla a oči pekne zažmúrila, akoby spala. Matej si oprel lakeť o stôl, hlavu o dlaň a hľadel na princeznú, dlho na ňu hľadel, ale čože - napokon spánok oklamal i jeho sokolie oči a zaspal i on i jeho tovariši. Iba princezná nespala a ukradomky všetko pozorovala. Keď videla, že strážcovia pospali, vstala, premenila sa na mušku, vyletela oblokom na dvor, tam sa premenila na rybku a do studne na samé dno sa ponorila. Azda by ju vtedy neboli našli, keby ako muška nebola Bystrozrakému cez nos preletela. Hneď sa zobudil, poobzeral sa dovôkol a videl, kde sa schovala. Skríkol a hneď sa všetci štyria hnali na dvor. Studňa bola veľmi hlboká, ale Dlhý sa načiahol, dosiahol na dno a hľadal rybku. No nemohol ju nájsť, akoby jej tam nebolo. - Nože vyjdi von, ja sám sa spustím dolu! - skríkol Široký na Dlhého. Nuž vytiahol sa rýchlo Dlhý zo studne a Široký sa ta spustil. Mocným telom tak zaľahol studňu, že sa všetka voda po kraj studne zdvihla. Ale rybku tam nevideli. - Nuž, vyjdi von, ja ju hneď vydurím! - zvolal Bystrozraký na Širokého. Vyskočil Široký zo studne, voda opadla a Bystrozraký sa nahol a pustil do studne žeravé ohne z očí. V tej chvíli voda klokočom zovrela, od samého spodku vrie a dvíha sa vyššie a vyššie - ponad kraj vyčlapne vlna a z nej vypadne rybka. Sotva sa zeme dotkla, na princeznú sa premenila. Matej vrtko k nej priskočil, chytil ju do náručia, k srdcu si ju privinul a ďakuje tovarišom za pomoc. Nemálo sa otec čudoval i rozhneval, keď vošiel ráno do dcérinej izby a vidí princeznú v Matejovom náručí. Ale dcéra mu povedala: - Už si ma daroval, už som jeho po práve i po svojej vôli. Švárny šuhaj sa jej veľmi zapáčil, ale kráľovi to nebolo po vôli a nechcel ju za ten svet pustiť. Ale čože - šuhaj bol v práve, nepýtal sa kráľa, vzal si mladuchu a pod ochranou svojich pomocníkov odišiel zo zámku. Keď sa to kráľ dopočul, hneď za nimi vyslal čatu vojska a prísne im rozkázal, aby sa bez princeznej nevrátili, ak nechcú prísť o hlavu. Už veľa míľ Matej so svojou mladuchou i s tovarišmi prešli, keď princezná kázala Bystrozrakému obzrieť sa, či niekto za nimi nejde. Bystrozraký sa obzrel a hneď im oznámil, že vidí na dve míle cesty čatu vojakov. To je vojsko môjho otca! - riekla princezná. Keď sa vojsko na míľu priblížilo, strhla šatku z hlavy, hodila ju za seba do vetra a zvolala: - Koľko v nej nitiek, toľko nech je dreva! - a v tej chvíli stál za nimi hustý les. Kým sa vojsko horou predieralo, pocestní prešli kus cesty a oddychovali. Vtom vraví princezná zasa Bystrozrakému, aby sa obzrel, či niekto nejde za nimi. Bystrozraký sa obzrel a hneď panej zvestoval, že sa vojsko horou predralo a za nimi sa ponáhľa. - No, veď nás nedohonia! - odpovedala a pustila slzu na zem. - Staň sa riekou! - zvolala. V tom sa valila za nimi široká rieka. Kým ju vojsko prebrodilo, naši pocestní boli ďaleko. - Obzriže sa, Bystrozraký, či sa vojsko prebrodilo, - povedala princezná, keď zas oddychovali. - Ech, veď je tá zberba už za nami! - zvolal Bystrozraký. - Keby tma bola! - priala si princezná a sotva to dopovedala, vytiahol sa Dlhý do oblakov a čiapkou zakryl polovicu slnka. Tam, kde vojsko bolo, zaľahla hustá tma, ale Matej so svojimi za vidna ďalej kráčal. Keď prešli už veľa míľ, odkryl Dlhý slnko, čiapku si dal na hlavu a kráčal za nimi - čo krok, to míľu prešiel. Už boli neďaleko Matejovho rodného mesta, keď sa vojsko zrazu za nimi ženie. - No, len vy choďte do mesta, ja ich tu napravím na dobrú cestu, ozval sa Široký. Nuž išli do mesta a Široký si stal pred bránu, rozkročil sa a ústa otvoril dokorán. Vojaci sa nechceli bez princeznej domov vrátiť. Rútili sa na mesto, aby ho dobyli. Širokého otvorené ústa mali za bránu a všetci do nich vbehli. Široký zavrel ústa a hnal sa za ostatnými do kráľovského zámku, až sa pod ním zem triasla. Zo zámku počul už radostný jasot a krik, že sa mladý kráľ Matej vrátil s krásnou mladuchou. - No, braček, kdeže ti je vojsko? - opýtal sa ho Matej, keď prišiel do zámku. - Nuž, kdeže mi je? Tu je! - odpovedal Široký a poplieskal

sa po obrovskom bruchu, - ale by som ich rád vyplul, lebo to nie je ľahké jedlo! - Tak ich vypust' z väzenia! - zasmial sa Matej a zvolal celý zámok na diváky. Široký zastal pred zámkom, zaprel ruky vbok, zakašlal, a mali ste, ľudia boží, vidieť ten zhon, bolo vám to do popuku! Jeden cez druhého skákali von a bežali, kým ich nohy niesli. Jeden vojačik - ten posledný - mu v hrdle uviazol, ale Široký kýchol a vojak vyletel až za deviatu medzu. O niekoľko dní slávil potom hrdé veselie a bol na ňom i princeznin otec. Poslali za ním Dlhého a bol tam skôr ako sa vojsko vrátilo, nuž ich oslobodil od slúbenej smrti. Potom otca udobril správou, že sa mu dcéra dostala za mocného kráľa. Matej sa tovarišom štedro odmenil a potom navždy pri ňom ostali.